

1893-06-15

AFSENDER

Christian Herman Stampe

MODTAGER

Joakim Skovgaard

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Generel kommentar:

Mappe 13 nr. 20 A er de første 6 sider

Mappe 13 nr. 20B er den sidste side

Afsendersted:

Verona

Omtalte personer:

Rembrandt

Enrico Dalgas

Susette Cathrine Holten

J.F. Schouw

Susette Schouw

Joakim Skovgaard

Niels Skovgaard

Christian Herman Stampe

Arkivplacering:

Mappe 13 nr. 20A + 20B

DOKUMENTINDHOLD

Christian Stampe skriver om kunst - han er kritisk over for det grundtvigianske kunstsyn.

TRANSSKRIFTION

Kasse 13

Brev 20A+B

Verona 15-6-93

[?]Cola , San Lorenzo, Verona

Kære Joachim, Du er (især for en saa indfødt Dansk) ualmindelig liberal – det samme tænker jeg om Niels, af den smule jeg hørte af ham – men måske lidt for utilgængelig for Skjönheden i Kunsten af de senere Aarhundreder (d.e. efter det Prerafaelittiske), navnlig det 17. de og 18. de Sec. Benvenuto's Perseo sendte jeg lidt paa [?Dril], i den overbevisning at I kimsede af den, glædede mig at det modsatte var Tilfældet; fra Roma skal jeg en gang sende Jer Berninis Fontaine fra P.zza Navona, i samme Hensigt, og forhaabentlig med samme Resultat. – Forresten finder jeg dine Breve baade fornøielige og belærende, og takker for din udførlige Kritik over Fotografierne. Her fandt jeg allerede den første Uge det ene af de ønskede Portrætter til den gamle Ramme, et brilliant gammelt Kvindehoved, der tilskrives Lucca Giordano, og næsten kunde [?] for en Rembrandt;

-2-

desuden et mindre (Flugten til Ægypten med 12 á-13 Figurer, 17.de Aarhundrede) yndigt, og minder om Rottenhahn; dog maaske ei saa Fiint i Udførelsen. – En herlig stor Altertavle, eller Sligt, er her tilsalg, det hedder sig af Ribera, som jeg dog ikke finder at Den minder om; men troer godt den er spansk, meget originalt opfattet og udført; desværre har jeg ikke meget Haab om at kunne erhverve den; - snarere et meget lille Billede fra Blomstringstiden, mindre end Halvdelen af dette ark i en barok Ramme, men som jeg næsten troer er den originale; et billede som selv en Skovgaard ville beundre (?). – Turen til Aldershvile kan jo altsaa opsættes til August, jeg skriver til Søren, at han først til den Tid skal melde Jer Billedernes Ankomst, det er jo moersomt at I samlede tage derud, hvis da Niels saa endnu er i Byen. Skulde det have nogen Interesse for Jer, saa findes derude en Bronse Afstøbning af Donatello's Relief – Johannes den Döbers Drengenhoved – som jeg kan tilbyde til at trække Lod om; dersom den ei forekommer Jer for haandværksmæssig; Originalen af Steen er i Bargello i Florenz.

-3-

Før jeg fortsætter Svaret paa dit Brev kommer her en Parantes: Din Udskrift: "Barone Danese" morede mig meget, den kommer under Rubrikken – københavnske Naivitet. Til Samme regner jeg saa Meget, Der hjemme gaaer glat væk; saaledes: Paa et Gravsted: Her hviler J.F. Schouw og hans Hustru Suzette Schouw født Dalgas i stedet for: og hans Hustru Suzette Dalgas (Lapidarstilen hjemme staar paa svage Födder), eller på en Bygning som Christinelund Inizialerne H.S. – J.S: i stedet for HS – J.D. – Jeg tør sige at Præsten har døbt dine Börn med Navnet Skovgaard – en ægte dansk Dumhed; Fornavne döbes, Familienavne hverken kunne eller skulle nævnes; de ere en Selvfølge, lige som om Præsten vilde döbe En til at være Dreng, En til at være Pige. I Enrico Dalgas ´s Bog om hans Familie nævner han mig og min salig Hustru og sætter i Parantes (fraskilte); for det Første fandt der ingen Skilsmisse Sted, vi foretrak at leve adskilte, voila tomt; men selv om der havde været Skilsmisse, troer jeg at kun en Kjöbenhavner kunde finde paa at angive det i den Form. – Saa er der, med -4-

alt det uendelige Vrövl, der leveres Sprogrensning etc. endnu disse hæslige Forvridninger af Sproget som Odensejaner, Helsingörejane, hvorfor ikke Odenser, Helsingörer etc. tilstaar at meget i den Genre støder mit Øre som Dansk, Jeg vil ikke gaae ind paa de fjantede Misforstaaelser som Rangforordningen i social og rent menneskelig Henseende har skabt i Danmark, den har endt med at gjøre mange klare Hoveder aldeles confuse; den har, saa at sige, mere end noget Andet virket demoraliserende paa Befolkningen, Demoraliserende og Fjanteriserende. Heldigvis at den simple Mand, Arbejderen, den Tjenende Klasse er gaaet frie,? Der findes dog endnu upaahildede
Dit Ønske at höre min Mening om "Grundtvigiansk Syn på Kunst" kan jeg ikke saa nemt tilfredsstille; jeg er altid bange for at støde Grundtvigianere, som jeg ellers stemmer overens med; en Gang kom jeg til at sige til en grundtvigiansk Dame: "Grundtvigianerne er nu en Sect som jeg ikke kan med" - "En Sect"? Udbröd hun forbittret. "Nei, en Insect", "undskyld" skjyndte jeg mig at tilföje, men saa blev det først rent galt.

-5-

Desværre möder jeg saa sjældent danske, som jeg kunde glæde mig ved; i reglen er Det kjedelige Snopper; jeg lader derfor lidt som Ingenting, naar jeg höre dem tale Dansk; én Gang var jeg saa uheldig at indlade mig med et saadant Sæt, saa kom strax det Kjöbenhavnske: -"Maa jeg spørge om deres Navn"! – Da jeg svarede: "Sörensen, Etatsraad" fik de en allerhelvedes Respect for mig, saa jeg nær aldrig var bleven færdig med dem. – Det Grundtvigianske kan være meget godt til Maade; men Det

gaaer mig dermed som med det Thorvaldsenske; jeg har faaet for meget af det i min Ungdom.

Det flotte portrait af den "unge Mand" er rigtigt af Paul Veronese, dog er det en Mand af Middelalder 40 á 50 Aar og den "stribede Dragt" er en Rustning.

Det skal glæde mig en Gang at see Dit paabegyndte Stykke, Christus hos de Döde. – Kirken hedder ganske rigtigt St. Zeeno; - Francesco Torbidos Billede har mest interesseret mig for Det gamle Kvindehoveds Skyld, Barnet er næsten stygt. Lanazzola finder jeg altid correct, men noget haard, navnlig i farverne. – Manserati har meget tilfælles med Cima da Conigliano.

-6-

[?]St. Larottos St. Veronica er en Afresco i Museet. Bronzinos Pietá tiltaler mig for Christi Hoveds Skyld; det er dette Hoved, jeg finder hans Mesterværk. - Crinelli er for mig som Cranach; - foresten findes der et Billede i Brera af Gianbellini, fra den første af hans tre Perioder (Maneras), der har Noget af samme Charakter; - Farverne i det omtalte Stykke af ham (Omskjærelsen) ere alt Andet end glødende. – Bellinis Selvportrait i Uffizii har rødt Haar, Peruginis derimod sort; men jeg troer nok der er noget Rødt i Dragten. Det af Pinturicchi fandt jeg tilfældigt, ellers havde jeg sendt et af de frappantere; på dette troer jeg ikke Rafael var Medarbejder. – Seer ingen Lighed imellem Lorenzo Credi og Leonardo. – Skade at jeg ikke sendte Noget af Castagno eller Palagnolo

Det større Phot: af et [?] Alter, husker jeg ikke selv at have seet, det er vist fra Padua, af hvem veed jeg ikke, afgjort ei af Mino (Navnet paa en Mand).

-7-

Ligesaa sindrigt som Benvenutos Medusakrop er slynget, ligesaa urimelig finder jeg Holofernes af Donatello, som han

Sidder roligt og opreist mens Hovedet skjæres, eller skal skjæres, af ham. Perseos Piedestal er da den skønneste i Verden!?

Og nu nok hermed! Kun et Par Ord om Veronas Herlighed: I have naturligviis ogsaa boet her i Albergo Cola; min Stue med Altan er mig en reen Nydelse, en Udsigt over den rivende Etsch til Haverne hinsides og Bjergene i Baggrunden, yder mig baade om Dagen og Aften en sand Nydelse; Kosten er fortræffelig og Værtens og Folkene veed ikke det Gode de skulle gjøre mig – den gamle Stamgjæst. – Overalt finder jeg noget Interessant og Smukt. Antiquarerne ere næsten mine Venner og holde af at handle med mig, sköndt jeg er kneben, og tit kun giver $\frac{1}{4}$ af hvad de forlange; hvor Skade at jeg ikke möder En af Jer hernede; jeg kunde da nok imellem skaffe jer Et og Andet, NB: af den Slags som I synes om, men

ikke af dem jeg forlieber mig i. – I dag tog jeg en lille Madonna (á la Cimabue), som jeg med Fornöielse vilde sende Jer; jeg tog den meest for at slaae en Handel af, efter unyttige Pour Parler's. –
Skriv snart igjen og hils din Kone, Catherine og Niels; giv din kjønne freidige Dreng et Kys fra

Din hengivne Chr. Stampe

Brev 20B

P.S. Skjönt her er en vidunderlig Riigdom paa Frugt, maa jeg dog give Fru Deichmann Ret imod Höjens , - at vi have bedre Gemüteser i Danmark; hun vidste ikke at nævne Andet end at Portulak ikke fandtes her; men jeg kunne nævne Meget, saasom Sellerier (Rodfrugten) Skorsneesrödder, Bothwells [?], samt adskillige Sorter deilig Kaal, etc. Etc. --

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe 13 Nr. 20 A

Verona 15-6-93.

Stg: Cola, San Lorenzo,
Verona.

Kjære Joachim, Du er (sine for en
saa inderst Dansk) ualmindelig liberal
det samme tænke jeg om Nils, af
den Smule jeg hørte af ham. men
man kan lidt for utilgængelig for
Skjønheden i Kunsten af de sen-
re Sættelser (d.e. efter det Pre-
rafaelitiske), navnlig det 17.de, 18.de Sec.
Berninillos Pæse smukke jeg lidt paa
Dris, i den Overbevisning at I kin-
se af den, glæde mig at det Med-
salle var Tilfældet; for Rome skal
jag en Gang sende Der Berninis Fon-
taine fra Piazza Navona, i samme
Kensigt, og forhaabentlig med
samme Resultat. Forresten finder
jeg dine Breve baade fornøjelige og
belærende, og takker for den ind-
givelige Kritik over Fotografierne.
Her fandt jeg allerede den første
Uge det ene af de ønskede Por-
traitter til den gamle Hammel,
et vidt og gammelt Kvindeskind,
den tilskrinne Lucca Giordano, og no-
sten kunspælsere for en Reliquant.

desuden et mindre Billede til
Afgrænsning med 12-13 Figurer, 17de Sæson-
drade (indlagt), og mindre en Rette-
hæder; der findes ei saa sjæld-
i Uffindelsen - en herlig stor, stors-
tænde, eller Skib, en stor Skib, der
der findes ei af Ribene, som
der er; men der er god den er
spansk, meget originalt opfattet
og indført, desværre har jeg ikke
meget lyst om at kende en
andre den; - senere et meget lille
Billede fra Blomstertiden; mindre
end Høstet af Rette Ark, i en
høst Kamme, men som jeg
tror er den originale; et Billede som
være en Skov med vilde træer.
Turen til Skovene kan jo altså
oprettes til August, jeg skriver til
Søren at han skrift til den Tid skal
melde sin Billedeens Ankomst, det
er jo mest sandsynligt at I om de dage
då, hvis da Næste ^{den} ender er i Bogen.
Skulde det have nogen Interesse
for Jer, saa findes der en Bogen
Afhandling af Donatillos Relief - Johan-
nes den 1ste Drengekonst - som
jeg kan tillige til at træffe Lø-
sen; derom kan ei forekomme
Løs for hændelse; Unge-
mand af Sten er i Bogen i Høst;

For jeg fortæller Svaret paa det Brev
Kammer her en Paranthus: Den Ud-
skrift; Barne dæner, munde mig om
et, den kommer under Retteboken
- kjøbenhavnsk Næstet. Det Samme reg-
ner jeg saa meget, der kommer gaa-
let vok; saaledes: Paa et Gravet. Der
være J. F. Schaus og hans Hustru Lu-
zette Schaus fødte Dalas - et Billede
og hans Hustru Luzette Dalas, eller
paa en Bjergning som Christen
Tingstrømme H. S. - I. S. i et Billede
H. S. - I. D. - Jeg tror sig at Bogen
har godt vil Bogen med Navnet
Skovgaard - en rigtig dansk Danc-
hed; Fornavne dikes, Tænkningen
ne hvilken kunne eller skulde
navnes; de ere en Skovgaard, jeg
som Bogen vilde være en til at
være Drenge, en til at være Pige.
I Enrico Dalas's Bogen om hans
Familie navner han mig og min
søster Fløstra og søster i Pa-
ranthes (i skrift); for det første
faar du ingen Skilsmisse
Løs, vi fortæller at den adskil-
te, vilde turt, men selv om
der kunde være Skilsmisse,
tror jeg at kun en Kjøbenhavnsk
kunde finde paa at angive det
i den form. - Saa er den, med

alt det uendelige Værel, der le-
ver om Sprogrensning etc, end-
nu disse høblige Forordninger af
Spraget som Odensejæner, Helsing-
ørijæner, smukke ikke Odense, Hel-
singøier etc; tilstaaer at meget
i den Genre støder mit Øre
som Dansk. Jeg vil ikke gaae
ind paa de fjæntede Misforstaael-
ser som Rangforordningen i so-
cial og rent menneskelig Hense-
ende har skabt i Danmark,
den har endt med at gjøre
~~totalt~~ mange klare Flaveder
aldeles confusue; den har, saa
at sige, mere end noget andet,
virket demoraliserende paa
Befolkningen, demoraliserende og
Tjanteriserende. Heldigvis at den
simple Mand, Arbeideren, den Tjen-
de Klasse, er gaaet frie, der fin-
des dog endnu Uvishede.

Dit Ønske at høre min Mening
om Grundtvigiansk Sijn paa Kunst
kan jeg ikke saa nemt tilfredsstille,
jeg er altid bange for at otade
Grundtvigianen, som jeg ellers stene-
mer overens med; en Gang kom jeg
til at sige til en grundtvigiansk Da-
me: "Grundtvigianerne er nu en Sect som
jeg ikke kan lide." - En Sect? "ndtids hun for-
stod det. Nei, en Insect, undskyld" skjendte jeg mig
at tilføie; men saa blev det først rent galt.

Deaarere mæder jeg saa ejeldent Dan-
ske, som jeg kunde glæde mig ved; i
København er det kjædelige Snobber; jeg lader
derfor altid som Tyskling, naar jeg
hører dem tale Dansk; een Gang var
jeg saa ukkeltig at indlade mig med
et sandt Set, saa kom strax
det Kjøbenhavnske: "Haa jeg spørge
om deres Navn!" — Da jeg svarede:
"Sørensen, Etatsraad" fik de en
"allerhelvedes Respect for mig, saa
jeg var aldrig var herin færdig
med dem. — Det Grundtvigsanske
kan være meget godt til Maade;
men det gaar mig dermed som
med det Thorwaldsenske; jeg har faaet
for meget af det i min Ungdom.

Det flotte Portrait af den unge Mand
er rigtigt af Paul Veronise, dog er det
en Mand af Middelalderen 40 til 50 Aar og
den "notoriske Drog" er en Rudsning.

Det ^{skal} glæde mig en Gang at see det
præbegyndte Skjætte, Christus hos de
Døde. — Kirken hedder ganske rigtigt
St. Leeno. — Francisco Torbidos Billede har
meget interesseret ^{mig} for det gamle Kvindes
hoveds Skjæde, Barnet er næsten stjælt.

Canazola finder jeg altid correct, men
noget haard, navnlig i Færnen. — Man
snætti har meget tilfældet med Lima de Conq-
uistas.

Carottens St. Veronica er en *Agnesco*
i Museet. — Peruginos *Pietà* tilta-
ler mig for Christi Hoveds Skyld;
det er dette Hoved, jeg finder hans
Mesterværk. — Pinelli er for mig
som Kranach; — forresten findes
der et Billede i Bura af Gianbelli-
ni, fra den første af hans tre
Perioder (Manner), der har Næret
af samme Karakter; — Tærne-
ne i det omhandlede Stykke af ham
(Anakjoretaen) ere alt andet end
glødende. — Bellinis Selvportræt
i Uffizii har rødt Haar, Peruginis
derimod sort; men jeg tror nok
der er næret Rødt i Dragten. —
Det af Pinturicchi fandt jeg tilfældigt,
ellers havde jeg sendt et af de
frappanter; for dette tror jeg
ikke Rafael var Medarbejder. —
Seer ingen Lighed imellem Lorenzo
Credi og Leonardo. — Skade at jeg ikke
sendte Noget af Castagno eller Pa-
lajuolo. —

Det store Phot. af et Sculptur-Stuk
kender jeg ikke selv at ^{have} set, det
er vist fra Padua, af hvem ved
jeg ikke, afsjort er af Mino (Navnet paa
en Mand)

Ligesaa eindrigt som Benvenuto's
Kedueskrap er slignet, ligesaa
urimelig findes jeg Holofernes af
Donatello, som han vidder coligt
og opreist mens Florentet skjæres,
eller skal skjæres, af ham. Persers
Pindesal er da den skønneste
i Verden! ? —

Og nu nok hermed! Kun et Par
Ord om Veronas Herlighed: I have
naturligvis ogsaa boet her i St.
bergo Cota; min Stue med Altan
er mig en reen Nidelse, en Ud-
sigt over den vinende Elsk til
Kauene hinsides, og Bjergene
i Baggrunden, yder mig baade
om Dagen og Aften en sand
Nidelse; Koster er fortreffelig og
Vertens & Tolkene need ikke det
Gode de skulle gøre mig — den
gamle Staryest. — Overalt sin
der jeg noget Interessant og Smukt.
Antiquarerne ere noeten mine
Venner, og holde af at handle
med mig, skjøndt jeg er kneben,
og kun giver $\frac{1}{4}$ af hvad de forlange;
hvor Skade at jeg ikke mæder
En af Dem herude; jeg kunde da
nok imellem skaffe Dem Et og Andet,

N: af den Slags som I synes om,
men ikke af dem, jeg forlæber
mig i. — I dag tog jeg en lille Ma-
donna (à la Limbourg) som jeg med
Fornøjelse vilde sende Jer; jeg
tog den mest for at slaa en
Handel af, efter unyttige For-
parler's. —

Skriv snart igjen og hil
din Kone, Catherine og Niels; give
din kjære frøidige Dreng et
Kys fra
Din heng. Elttemor.

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe 13 Nr. 2013

P.S. Skjæmt her er en vid-
underlig Rijsdom paa Frugt,
maa jeg dog give Fru Deich-
mann Ret imod Højens,
at vi have bedre Gemütsen
i Danmark, kun vidste ikke
at nevne Endet end at Portulak
ikke fandtes her; men jeg kun-
de nevne Mergt, saasom Selleri
er (Roddungten) Skorseneviødder, Bath-
wills d^o, samt adskillige Sorter di-
lig Kaal, etc etc. —